

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародної економіки і менеджменту
Протокол № 1 від 28.08.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**
Спеціальність **051 «Економіка»**
Освітній рівень **другий (магістерський)**
Освітня програма **Міжнародна економіка**

Статус дисципліни **обов'язкова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Розробник:
к.е.н., доцент

Вікторія КОЗУБ

Завідувач кафедри
міжнародної економіки і
менеджменту

Надія ПРОСКУРНИНА

Гарант програми

Людмила ПІДДУБНА

**Харків
2023**

ВСТУП

Стрімкий розвиток глобалізаційних процесів обумовив зростання взаємозалежності та взаємопов'язаності світу, а нові виклики швидко набувають універсального характеру та формують реальні загрози для міжнародної безпеки та стабільності. Глобалізація стає все більш впливовим «архітектором» нового порядку усіх рівнів міжнародних відносин та суперечливо позначається на еволюції відносин між державами. З одного боку, глобалізація стимулює прискорений розвиток продуктивних сил, науково-технічного прогресу, нарощення інтелектуального потенціалу та вдосконалення демократичних багатосторонніх механізмів управління міжнародною системою, а отже, сприяє надійному вирішенню проблем регіональної безпеки. З іншого – спонтанний розвиток процесів глобалізації загострює низку існуючих проблем міжнародної політичної, соціально-економічної, екологічної безпеки та формує нові ризики й виклики. Унаслідок відмінностей у фінансовому та економічному потенціалах взаємодія між країнами набуває дедалі більше асиметричного характеру. Невелика група високорозвинених держав відіграє роль провідних суб'єктів глобалізації, а найбільш слабкі члени світової спільноти зазнають значно більших збитків від негативних наслідків глобалізації порівняно з країнами, які захищені власною фінансово-економічною потужністю. Актуальність проблеми та динаміка сучасних міжнародних економічних відносини вимагають постійного реагування на всі зміни в глобальній економіці, поглибленого й уважного вивчення їх причин та наслідків у режимі поточного часу.

Мета навчальної дисципліни – формування розуміння здобувачами умов і факторів становлення, механізмів та інструментів функціонування глобальної економіки, усвідомлення власної та колективної інтелектуальної місії для прийняття адаптивних, раціональних, креативних управлінських рішень.

Завданнями навчальної дисципліни є:

формування професійних компетенцій стосовно знання передумов, факторів, закономірностей та сучасних тенденцій становлення глобальної економіки; процесів глобальної корпоратизації бізнесу; форм і моделей регіональної економічної інтеграції; закономірностей інституціоналізації економічного розвитку; глобальних пріоритетів науково-технологічного, інноваційно-інтелектуального та цивілізаційного розвитку;

формування вміння аналізувати і прогнозувати характер суб'єктної взаємодії в глобальній економіці; секторально-галузеву і регіонально-країнову структуру глобальної економіки; сучасні механізми функціонування товарних, фінансових ринків, ринків послуг і праці; напрями глобальної модифікації ринкових конкурентних механізмів;

розвиток навичок ідентифікації факторів і механізмів формування глобального корпоративного лідерства; крос-культурної корпоративної взаємодії, інтерактивного міжособистісного спілкування, персональної

соціальної відповідальності; планування, розробки та реалізації ефективних рішень для виробництва високоякісних продуктів;

застосування практичного інструментарію обґрунтування та реалізації стратегій розвитку корпорацій, країн і регіонів в умовах глобалізації; сучасних технік виявлення ключових глобальних бізнес-проблем та обґрунтування шляхів їх розв'язання; методик ефективних комунікацій мікро-, макро- та глобальної взаємодії; методів та інструментів інноваційно-технологічного розвитку України в контексті визначених гео економічних пріоритетів.

Об'єктом вивчення дисципліни є економічна система, що характеризується появою міжрегіональних мереж, глобальних систем економічної взаємодії та обміну, глобальних суб'єктів, які утворюють новий світовий економічний порядок – глобальну економіку.

Предметом вивчення дисципліни є ринкові відносини між суб'єктами міжнародного бізнесу, обумовлені закономірностями, тенденціями та специфікою функціонування глобальної економічної системи.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	СК6 СК10
PH2	ЗК1 СК5
PH4	ЗК2
PH5	СК5
PH7	СК11
PH8	СК10
PH9	СК10
PH11	ЗК7 СК5
PH12	СК5
PH13	СК5
PH14	ЗК7, СК5
PH15	СК5
PH16	СК5

де: ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні

ресурси.

СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем

СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

РН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

РН2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

РН4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

РН5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

РН7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

РН8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

РН9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

РН11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

РН12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

РН13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

РН14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

РН15. Організовувати розробку та реалізацію соціально-економічних проектів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.

РН16. Обґрунтовувати вибір найбільш ефективних управлінських рішень та бізнес-стратегій розвитку міжнародної економічної діяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретичні засади глобальних досліджень

Тема 1. Економічна природа глобальних трансформацій

1.1. Сутність і еволюція напрямків глобалізації.

Генезис поняття «глобалізація». Загальна характеристика глобалізації. Еволюція напрямків глобалізації в економічній літературі. Визначення глобалізації у широкому та вузькому розумінні. Критерії рівня глобалізованості національних економік. Ознаки глобалізації. Джерела глобалізації. Чинники глобалізації. Взаємозв'язок ключових понять глобалізації: глобальність – глобалізація – глобалізм – глобалістики.

1.2. Типи, форми прояву, передумови та наслідки сучасної глобалізації.

Структуризація глобалізаційного процесу. Основні типи процесів

глобальної інтеграції: економічна, політична, культурна, інформаційна. Форми прояву глобалізації. Внутрішні суперечливості процесу глобалізації. Генезис глобальної інтеграції. Передумови глобалізації. Позитивні та негативні наслідки сучасної глобалізації. Суперечності глобалізації. Державно-політичні платформи реалізації сучасного глобалізму. Методологія, методи та інструменти дослідження процесів глобалізації.

1.3. Провідні концепції та ідеологічні теорії глобалістики.

Глобалістика як наука, етапи її розвитку. Теоретичні підходи до визначення хронологічних меж глобалізації. Три хвили глобалізації. Циклічно-хвильова природа довгострокового процесу розвитку глобалізації. Еволюція концепцій та теоретичної бази глобалістики. Методологія основних шкіл сучасної глобалістики: еколого-економічної, глобальної екології, економічної соціології та інші. Концепція «Межі зростання», яка лежить в основі тематики доповідей Римського клубу (1968р.). Концепція «Межі зростання». Концепція «Сталого розвитку» Л. Брауна (Інститут всесвітніх спостережень (Вашингтон, США). Школа універсального еволюціонізму в глобалістиці Н. Мойсеева на базі вчення В. Вернадського про ноосферу (школа глобальної екології). Школа мітозу біосфер М. Нельсона (Неурядовий міжнародний Інститут екотехніки, (1969р.). Школа контрольованого глобального розвитку Д. Гвішиані. Школа світ-системного аналізу І. Уоллерстайна (США). Нові концептуальні школи глобалістики. Провідні ідеологічні теорії глобалістики: гіперглобалізм (революційний глобалізм); скептицизм та трансформізм (еволюційний глобалізм).

1.4. Парадоксальна природа глобальних трансформацій

Сутність поняття «парадокс» і його прояви в економіці. Парадокс глобалізації за Дені Родріком та іншими вченими. Особливості глобальних трансформацій в сучасному світі. Глобальні трансформації та їх теоретичне відображення. Частковий і системний характер глобальних трансформацій. Фактори глобальних трансформацій: науково-технічний прогрес і постіндустріалізм, розширення сфери діяльності міжнародних організацій, лібералізація міжнародних економічних зв'язків, транснаціоналізація, регіональна інтеграція. Країнові та регіональні стратегії економічних трансформацій в глобальних координатах розвитку.

1.5. Характеристика основних проблем глобалізації.

Причини виникнення глобальних проблем та їх наслідки. Етапи дослідження глобальних проблем людства. Визначення та ознаки глобальних проблем. Погляди сучасних науковців на сутність глобальних проблем. Завдання щодо вирішення глобальних проблем за сучасного стану глобалізації. Систематизація глобальних проблем. Критерії віднесення проблем до розряду глобальних. Групи глобальних проблем, що виділяються науковцями з метою систематизації та виділення пріоритетності. Загальноприйняті варіанти класифікації глобальних проблем та їх характеристика.

1.6. Історія розвитку, становлення, сутність і перспективи розвитку ідеології альтерглобалізму.

Типові ознаки нової моделі глобалізації. Ідеологічна основа

антиглобалістського руху. Критична оцінка неоліберальної глобалізації та її наслідків. Альтерглобалізм: передумови виникнення, сутність та форми. Значення альтерглобалізму для розвитку глобалізації. Течії альтерглобалізму. Характерні виразники ідеології альтерглобалізму – різноманітні антиглобалістські рухи і організації. Сутність та завдання антиглобального руху. Етапність дій та ідеологічні ознаки анти глобального руху. Державний альтерглобалізм. Програми альтерглобалістів.

Тема 2. Становлення і сучасний формат глобальної економіки

2.1. Сутність та особливості глобальної економіки.

Сутність глобальної економіки. Історична еволюція глобальної економіки. Найважливіші прояви глобалізації. Особливості глобальної економіки. Особливості моделі нової глобалізації. Головні параметри економічної глобалізації. Джерела конкурентоспроможності в глобальній економіці. Основні чинники, що визначають форму й результат конкурентної боротьби. Методологія оцінювання національної конкурентоспроможності.

2.2. Концепції розвитку глобальної економіки.

Сучасні ідеологічні концепції розвитку глобальної економіки. Модель Римського клубу «Перебудова світового порядку» (Я. Тінбергена). План Е. Канта про «Вічний мир». Основні чинники глобального розвитку. Провідні механізми глобалізації світової економіки Дж. Гаррета. Характерні тенденції розвитку глобалізаційних процесів світової економіки. Формування глобальної моделі міжнародного поділу праці. Моделі-проекти глобального розвитку. Модель «систем, що саморозвиваються / самовідтворюються» М. Голанського. Моделі світоустрою та глобальної еволюції. Закономірності функціонування глобальної економіки. Концепції формування глобальних стратегій.

2.3. Картографія світу у новітньому геоекономічному просторі.

Традиційний та геоекономічний підхід до вивчення глобальної економіки. Принципи взаємодії національних економік із зовнішнім середовищем у глобальних умовах. Зміна орієнтирів глобального розвитку. Основні ознаки постіндустріальної цивілізаційної моделі. Геоекономічний атлас світу. Національний економічний атлас. Карти геополітичного атласу та їх характеристика.

2.4. Лідерство країн у світовій економічній системі.

Суб'єкти глобальної економіки (індивідуальні суб'єкти, впливові особистості, світові міста, корпорації, кластери, держави, регіональні блоки, міжнародні організації). Диспозиція окремих регіонів на глобальній карті світу (Північна і Південна Америка, Європа, Азійсько-Тихоокеанський регіон, Близький і Середній Схід, Африка). Лідерство країн у світовій економічній системі: тенденції змін за економічним потенціалом та якістю життя. Транзитивні країни в глобальній економіці. Аналіз можливих змін у лідерстві країн в умовах глобальної економіки. Асиметрії глобального економічного розвитку та форми їх прояву (виробничо-інвестиційні, науково-технологічні, фінансові, соціальні). Розвиток глобальної економіки до 2030 року. Класифікація факторів впливу на сучасний стан світового розвитку та їх

характеристика.

2.5. Глобальні міста: сутність, класифікація та тенденції розвитку.

Сутність та еволюція поняття «глобальне місто». Головні ознаки глобальних міст. Основні класифікації глобальних міст. Класифікація П. Холла за рівнем світового значення (Альфа-, Бета-, Гамма- та Дельта-групи). Ієрархія глобальних міст за Дж. Фрідманом. Рейтинг глобальних міст за П. Тейлором. Головні зони концентрації глобальних міст: Західноєвропейська, Північноамериканська й Азіатсько-Тихоокеанська. Позиції провідних міст у рейтингу Індексу глобальних міст.

Тема 3. Процеси регіоналізації в глобальній економіці

3.1. Сутність міжнародної регіоналізації.

Сутність поняття «регіональна економічна інтеграція (регіоналізація)». Спонукальні мотиви утворення регіональних економічних об'єднань. Ознаки регіоналізації. Основні системоутворюючі фактори, що обумовлюють розвиток регіональної інтеграції. Економічні засади формування та функціонування ГЕ. Форми інтернаціоналізації економіки. Особливості сучасного етапу міжнародної інтеграції – регіоналізації.

3.2. Концепції регіоналізму та характер співвідношення «регіоналізм – глобалізм» у світовому економічному розвитку.

Напрями позиціонування регіоналізму к економічній науці: як логічного продовження економічної глобалізації та як реакцію на негативні прояви глобалізації. Концепції регіоналізму: концепції «старого» і «нового» регіоналізму. Основні риси сучасної регіоналізації. Структура інтеграційного процесу. Стадії та результати глобалізації (як економічної інтернаціоналізації та інтеграції). Оптимістичний та песимістичний сценарії наслідків регіоналізації. Формування в процесі глобалізації «суперрегіонів» (мегарегіонів): європейського, американського і азіатсько-тихоокеанського. Трансрегіоналізація (міжрегіональна інтеграція).

3.3. Рівні, форми, типи й ефекти міжнародної регіональної інтеграції та їх характеристика.

Форми регіональної економічної інтеграції. Політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні умови створення економічного інтеграційного угруповання країн. Найважливіші об'єктивні передумови регіональної інтеграції. Схема форм-стадій розвитку регіональних інтеграційних процесів та їх характеристика. Рівень розвитку інтеграційних об'єднань країн світу. Екстенсифікація та інтенсифікація процесів регіональної інтеграції. Стадії розвитку інтеграції в різних регіонах світу. Асинхронний розвиток процесів інтеграція та дезінтеграція в сучасних умовах. Ефекти інтеграції.

3.4. Основні інтеграційні формування сучасності та їх характеристика.

Динаміка розвитку інтеграційних процесів у регіонах світу. Особливості розвитку інтеграційних процесів країн Європи. Європейська політика сусідства на основі нових договірних відносин ЄС з сусідами на сході й півдні. Порядок

укладання та реалізації Північноамериканської угоди про вільну торгівлю. Напрямки інтеграційних процесів у Азійсько-тихоокеанському регіоні. Сучасні моделі латиноамериканської інтеграції. Інтеграційні процеси в арабських країнах. Перспективи інтеграційного розвитку в пострадянському просторі.

Тема 4. Регулятивні механізми глобальної економіки

4.1. Формування глобальної системи регулювання світогосподарських відносин.

Передумови формування та ознаки глобальної системи регулювання світогосподарських відносин. Вестфальська система та еволюція глобальної системи регулювання. Чинники еволюції інститутів системи міжнародних відносин (політичні, економічні, глобальні). Проблеми формування глобальної регулювальної системи.

4.2. Трансформація регулюючої ролі держави в економіці за умов глобалізації.

Сучасна системи координації економічної політики держав: об'єкти, види, завдання. Суб'єкти та об'єкти глобального управління. Принципи, форми та методи глобальної економічної політики. Напрями та інститути реалізації глобальної економічної політики. Вашингтонський консенсус. Міжнародна координація економічної політики. Зміна компетенцій регуляторних інститутів глобальної економіки. Роль глобальної економічної політики в гармонізації національних інтересів. Державно-корпоративний глобалізм.

4.3. Інституціональна складова глобального регулювання.

Міжнародна координація економічних дій. Об'єкти міжнародної координації. Різновиди координації економічних дій. Поняття «міжнародний інститут» та характеристика його складових. Основні етапи розвитку та характеристика типології сучасної системи міжнародних організацій. Якісні та кількісні зміни, якими характеризується еволюція міжнародних інститутів. Проблеми реформування міжнародних економічних організацій глобального рівня.

4.4. Міжнародні глобальні організації в інституційному середовищі глобальних трансформацій

Глобальні регуляторні інститути. Формування системи Об'єднаних Націй. Цілі та принципи діяльності ООН. Проблеми в діяльності ООН та основні напрями її реформування. Принципова схема структури ООН. Головні органи ООН, принципи їх функціонування, повноваження та компетенція. Характеристика допоміжних органів та спеціалізованих установ ООН. Регіональні економічні комісії ООН у системі координації МЕВ. Програми і робочі органи ООН. Спеціалізовані установи ООН. Автономні організації, що виступають під егідою ООН. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) та її діяльність. Консультативні групи держав.

4.5. Вплив глобальної регулювальної системи СОТ на розвиток глобальної економіки

Основні напрями регулювання світової торгівлі. Система міжнародних організацій, що здійснює координацію і багатостороннє регулювання

міждержавних торговельно-економічних відносин: міжнародні, глобально-універсальні, галузеві. Угода про створення СОТ. Умови щодо членства країн у СОТ, принципи діяльності, організаційна структура. Міжнародні багатосторонні торговельні переговори (раунди). Загальна характеристика основних глобально-універсальних торговельних організацій. Загальна характеристика міжнародних товарних організацій.

4.6. Міжнародні валютно-фінансові організації як суб'єкти глобалізації

Завдання регулювання міжнародних фінансових відносин на сучасному етапі. Роль ключових міжнародних валютно-фінансових та кредитних інститутів у глобальній економіці. Загальна характеристика ключових Бреттон-Вудських інститутів та регіональних банківських установ. МВФ: історія виникнення, цілі та функції. Напрями діяльності і умови надання кредитів МВФ. Загальна характеристика організацій групи Світового банку. МБРР: загальна характеристика, цілі створення, організаційна структура. Напрями діяльності, кредити, джерела фінансових ресурсів МБРР. Регіональні банки розвитку та характеристика їх діяльності. Спеціальні організації з регулювання міжнародних розрахунків та урегулювання міжнародної заборгованості.

Тема 5. Цивілізаційні виміри глобальних економічних процесів

5.1. Поняття та види цивілізацій.

Цивілізаційні чинники економічного розвитку. Наукові підходи до вивчення терміну «цивілізація» залежно від постановки завдань аналізу і використання для опису окремих соціальних, політичних, економічних, історичних аспектів розвитку суспільства. Критерії та концепції цивілізації. Структуроутворюючі (базові) елементи цивілізації. Ознаки, завдання та функції цивілізації. Типологізація цивілізацій за домінуючими економічними ознаками. Еволюція цивілізацій.

5.2. Економічні аспекти розвитку, зіткнення та взаємодії цивілізацій.

Цивілізаційний аспект глобального розвитку. Основні етапи розвитку культурно-цивілізаційної спільноти. Структурна та функціональна складові цивілізаційної глобалістики. Глобалізація і взаємодія цивілізацій. Площини взаємодії цивілізацій: зіткнення або зростання взаємопроникнення. Процес модернізації цивілізацій: сутність, мета, принципи. Соціокультурні чинники уособлення цивілізацій. Еволюція західної цивілізації.

5.3. Сучасні цивілізаційні концепції в контексті розвитку глобальних економічних процесів.

Цивілізаційна концепція Е. Тоффлера. Теорія мегатенденцій (Дж. Несбіт та П. Абурден). Концепція прогресу і регресу цивілізацій. Концепція «протистояння цивілізацій» (С. Гантінгтон). Становлення сучасних глобальних цивілізацій (Ю. Пахомов та Ю. Павленко).

5.4. Цивілізаційні виміри стратегій економічного розвитку.

Стратегії глобального розвитку світу, їх ідеологічне обґрунтування. Глобальні стратегії для відкритої національної економіки. Стратегії національної економіки та відповідні типи економічного зростання. Стратегії

розвинених держав в умовах глобалізації. Стратегії економічного розвитку країн – світових лідерів. Стратегії країн, що розвиваються, в умовах глобалізації. Стратегії країн з перехідною економікою в умовах глобалізації.

5.5. Перспективні сценарії глобального економічного розвитку.

Основні підходи до виділення сценаріїв глобального розвитку (оптимістичні та песимістичні). Перспективні сценарії глобального розвитку залежно від ступеня зближення світових економік та темпів економічного зростання. Сценарії формату інституційного устрою (уніполярний світ, бі- чи триполярний світ, поліполярний світ, паралельне існування багатьох цивілізацій, апокаліптичний світ). Сценарії розвитку світової економіки в контексті подолання боргового накопичення та дефіциту накопичень. Сценарії розвитку глобального світу на підставі соціальних та культурних факторів. Політичні сценарії («Давоський мир», «Американський світ», «Новий Халіфат», «Спіраль страху»). Альтернативні прогнозні сценарії глобального розвитку.

Змістовний модуль 2. Сучасні параметри та перспективи глобальної економіки

Тема 6. Функціонування глобальних ринків

6.1. Глобальний ринок: сутність, структура та механізми функціонування.

Сутність та формо-етапи еволюції глобального ринку. Сутність та структура глобального світового ринку. Механізм функціонування світового ринку. Глобальна економіка та «філософія світового виробництва». Фактори виробництва в глобальній економіці. Глобальна галузь.

6.2. Механізми функціонування глобального ринку товарів і послуг.

Глобалізація товарних ринків. Причини та фактори глобалізації товарних ринків. Механізми функціонування глобальних ринків (глобальний попит і глобальна пропозиція, глобальна ціна, глобальна конкуренція і інфраструктура). Особливості формування глобального попиту та пропозиції на ринках товарів. Становлення глобальної інфраструктури у сфері товарного обміну. Просторова структура глобального товарного ринку. Диверсифікація послуг та демократизація умов їх надання на глобальному ринку. Глобальна мережа. Глобальний ринок товарів, його структура та тенденції розвитку. Глобальний ринок послуг, його структура та тенденції розвитку. Новітні види послуг (аутсорсінг, аутстафінг, консалтинг, коучінг та ін.). Віртуальний ринок товарів та послуг, його вплив на розвиток глобальної економіки.

6.3. Механізм функціонування глобального фінансового ринку.

Особливості функціонування глобального фінансового ринку та його вплив на світову економічну рівновагу. структура та співвідношення реального та фінансового секторів глобальної економіки. Віртуалізація фінансових потоків та її дуалістична природа. характерні риси, функції та структура глобального світового фінансового ринку. Глобальні фінансові центри. Сутність та наслідки фінансової глобалізації.

6.4. Глобальний ринок капіталів та інвестицій.

Сутність та класифікація форм міжнародного руху капіталу. Глобальний ринок капіталів та його сегменти. Сутність, мотиви та основні форми міжнародних інвестицій. Сутність прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Міжнародна класифікація ПІІ. Світовий інвестиційний ринок. Сутність, форми та тенденції міжнародного інвестування в глобальній економіці. Сутність та характеристика портфельних інвестицій. Особливості портфельного інвестування. Суб'єкти та об'єкти портфельного інвестування. Види іноземних портфельних інвестицій. Основні тенденції світових фондових ринків. Фінансові інструменти світового ринку портфельних інвестицій. Глобальний фондовий ринок. Інструменти портфельного інвестування. Тенденції прямого та портфельного інвестування у світі. Міжнародні фондові індекси. Особливості розвитку світового ринку позичкових капіталів. Світовий кредитний ринок.

6.5. Глобальний валютний ринок та механізми його функціонування.

Поняття та функції валютних ринків. Учасники валютного ринку. Основні особливості сучасних валютних ринків. Структура валютного ринку. Світові, регіональні та національні валютні ринки. Сутність, характеристики та структура світового валютного ринку. Види валютних ринків. Сутність та функції глобального валютного ринку.

Тема 7. Глобальний бізнес

7.1. Транснаціональні та глобальні корпорації в системі глобальної економіки.

Сутність глобального бізнесу та його організаційні форми (ТНК, МНК, глобальні корпорації, метакорпорації та ін.). Створення міжнародних корпорацій з метою одночасного виходу на глобальний ринок. Транснаціональні корпорації (ТНК): критерії належності, ключові показники для аналізу, характерні риси. Роль багатонаціональних корпорацій (БНК) та міжнародних корпоративних спілок у системі міжнародних економічних відносин. Особливості сучасного етапу розвитку міжнародних корпорацій. Метакорпорації як характерні суб'єкти глобальної економіки та їхній вплив на розвиток сучасної глобальної економіки.

7.2. Теоретичні концепції діяльності ТНК як глобальних корпорацій.

Напрями теоретичних досліджень діяльності ТНК: ринкова влада (теорія ринкової влади фірми, теорія монополістичних переваг), транснаціоналізація міжнародного виробництва (еклектична теорія, ОЛІН-концепція), інтернаціоналізація (теорії економіки на масштабі сфери діяльності та економіки на операційних витратах, теорія інтернаціоналізації), міжнародна конкурентоспроможність (модель життєвого циклу товару, синтезована теорія життєвого циклу промислової галузі, стратегічна теорія ТНК). Сучасні глобальні стратегії ТНК: традиційні, багатонаціональні, консолідаційні. Види великих інтегрованих корпоративних структур (ІКС). Глобальні стратегії транснаціональних корпорацій та їх модернізація. Сучасні моделі інтеграції

національних бізнес-структур до глобальних транснаціональних комплексів.

7.3. Зростаюча присутність ТНК у світовій економіці як агентів глобалізації та їх трансформація в глобальні корпорації.

Глобальне підприємництво. Проблеми паритетної взаємодії глобального бізнесу та держав з різним рівнем соціально-економічного розвитку. Позиція транснаціональних корпорацій у глобальній економіці. Основні сфери діяльності ТНК. Аналіз присутності глобальних ТНК за країнами походження. Аналіз діяльності світових нафтогазових компаній. Офшорний глобальний бізнес. Характеристика видів офшорних компаній. Офшорні банки і банківські юрисдикції.

Тема 8. Технологічний ресурс глобальної економіки

8.1. Глобалізація в науково-технологічній сфері та становлення «нової економіки».

Сутність, причини розвитку та форми прояву міжнародних науково-технічних відносин. Міжнародний трансфер наукових знань та технологій. Способи комерційної передачі технології. Форми здійснення міжнародної передачі технології (МПТ): патентна угода, ліцензійна угода, ноу-хау, угода на інжиніринг, франчайзинг. Міжнародне технічне сприяння. Технологічні гранти. Інтелектуальна власність в угоді СОТ ТРІПС. Стандартні захисти прав інтелектуальної власності в угоді ТРІПС. Становлення техноглобалізму та форми його прояву. Основні напрями глобального технологічного розвитку, його проблеми та суперечності. Економічні механізми їх розв'язання.

8.2. Глобальний ринок технологій як форма реалізації технологічного ресурсу глобального економічного розвитку.

Умови, чинники і пріоритети забезпечення технологічного лідерства компаній, країн та регіонів в умовах глобалізації. Сучасний розвиток міжнародного технологічного обміну. Сутність та елементи світового ринку технологій. Аналіз інноваційних економіки в регіонах світу. Глобальний індекс інновацій. Рейтинги країн за 7 блоками показників глобального індексу інновацій. Глобальна інформатизація бізнесу. Інформаційний ресурс в системі факторів економічного розвитку.

8.3. Фактори глобальної конкурентоспроможності та технологічного лідерства національних економік.

Сучасний технологічний розвиток країн світу. Інноваційне підприємництво в парадигмі техноглобалізму. Фактори глобальної конкурентоспроможності та технологічного лідерства національних економік. Головні виконавці / замовники та джерела фінансування НДДКР у країнах світу. Основні форми стимулювання малих інноваційних підприємств у розвинених країнах. Зони високих технологій: сутність та класифікація. Територіальна структура технопарків світу. Моделі технологічного розвитку глобальної економіки. Моделі технопарків: американська, європейська, японська, китайська. Інноваційні парки та бізнес-інкубатори в Україні. Венчурний бізнес в системі глобального економічного розвитку.

Тема 9. Людський ресурс глобальної економіки

9.1. Демографічний аспект (вимір) глобальної економіки.

Кількісна та якісна характеристика глобального людського ресурсу за регіонами світу. Розвиток людського ресурсу – ключова передумова формування стратегічних конкурентних переваг країн світу. Природний та механічний рух населення світу. Якість життя населення як критерій сталого розвитку глобальної економіки. Демографічна політика країн світу. Міжнародна оцінка якості життя та людського ресурсу: Індекс розвитку людського потенціалу та Індекс якості життя.

9.2. Міжнародна трудова міграція.

Сутність, класифікація та особливості міжнародних міграційних процесів. Основні соціально-економічні причини міжнародної трудової еміграції. Офіційні джерела інформації про міграцію робочої сили. Напрямки сучасних міграційних потоків. Характерні риси міжнародної міграції в сучасних умовах розвитку світового господарства. Соціально-демографічні аспекти і наслідки міграції робочої сили для її експортерів та імпортерів. Вплив глобалізації на міжнародні міграційні процеси. Загострення міжнародної взаємодії між країнами внаслідок інтенсифікації міграції робочої сили. Напрямки регулювання процесів міграції робочої сили. Роль міжнародних організацій в регулюванні міграційних процесів. Україна у світових міграційних процесах та її перспективи на міжнародному ринку праці.

9.3. Глобальний ринок праці та механізми його функціонування

Сутність, структура та особливості формування глобального ринку праці. Об'єктивна необхідність й історико-економічні аспекти міжнародних переміщень населення. Теорії формування міжнародного ринку праці. Міжнародний ринок робочої сили та передумови його формування. Найзначніші сегменти у структурі глобального ринку праці. Етапи розвитку міжнародного переміщення робочої сили. Основні світові ринки робочої сили. Експортери робочої сили на світовій ринок. Сучасні центри найбільшого перебування робочої сили. Особливості сучасного розвитку ринку праці. Основні моделі трудових відносин, які характеризують сучасний світовий ринок праці. Демографічний, гендерний, професійно-кваліфікаційний, освітній, інтелектуальний та вартісний компоненти глобального ринку праці. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань. Креативний сектор глобального бізнесу. Рівень інтелектуалізації глобальної економічної діяльності. Регулювання ринку робочої сили.

9.4. Соціальна структура і зайнятість населення у світі

Формування нової моделі праці та зайнятості «Робота 4.0» в умовах глобалізації. Галузева структура зайнятості робочої сили. Моделі гнучкої зайнятості: кризова та трансформаційна. Ефективна зайнятість. «Нові» форми нестандартної зайнятості, що з'явилися на початку ХХІ ст.: фріланс; телепраця; позикова праця (лізінг персоналу, аутсорсинг, аутстафінг). Аналіз ринку праці в Україні.

Тема 10. Глобальний контекст розвитку економіки України

10.1. Глобалізм і національна економіка.

Політико-правові, економічні, соціально-культурні, інфраструктурні передумови глобалізації України. Секторальна модель національної економіки. Порівняльні конкурентні переваги України. Економічний потенціал національної економіки. Місце України у світових рейтингах. Проблеми стимулювання структурних реформ в Україні. Загрози глобалізації для України. Вплив проявів глобальної економіки на економічну позицію України: наслідки глобальної економічної кризи.

10.2. Перспективи реформування економіки України та її інтеграція у глобальну світову економічну систему.

Результати міжнародної економічної діяльності України. Основні проблеми розвитку експортної сфери України. Конкурентні переваги України на світових ринках сільськогосподарської продукції. Стратегічні цілі та стратегічні пріоритети України. Стратегія інтеграції України у міжнародний економічний простір. Методологічні засади гео економічного аналізу і прогнозування, необхідні для формування стратегії розвитку України. Механізм розбудови інноваційного потенціалу економіки України на макрорівні.

10.3. Головні вектори геополітичної спрямованості зовнішньоекономічних зв'язків України.

Особливості економіки України, як потенційної учасниці міжнародних економічних угруповань. Поле регіональних інтересів України. Пріоритети та основні напрями євроінтеграційної політики України. Вступ до Європейського Союзу (ЄС) як ключовий напрямок зовнішньої політики України та її стратегічний курс. Досягнення на євроінтеграційному шляху України. Умови ЄС, визначені для країн-кандидатів на вступ у Спільноту. Умови євроінтеграційної стратегії України: адаптація законодавства України до законодавства ЄС. Пріоритети та основні напрями євроінтеграційної політики України. Етапи інтеграції України до ЄС. Напрями інтеграції України до Європейського Союзу. Європейська політика сусідства. Угода про Асоціацію з ЄС. Інтеграція України до ЄС через транскордонне співробітництво. Заходи з регулювання сучасних євроміграційних процесів в Україні в кризових умовах. Співробітництво України зі східноєвропейськими регіональними міждержавними об'єднаннями. Членство України в СОТ. Участь України в міжнародних валютно-кредитних організаціях.

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Економічна природа глобальних трансформацій	Дослідження генези, передумов та сутності глобалізації, виявлення економічної природи сучасних глобальних

Назва теми та / або завдання	Зміст
	трансформацій
Тема 2. Становлення і сучасний формат глобальної економіки	Аналіз суб'єктно-об'єктної диспозиції глобальної економіки на сучасному етапі її становлення; дослідження сучасних диспропорцій та асиметрії глобальної економіки
Тема 3. Процеси регіоналізації в глобальній економіці	Дослідження природи процесів регіоналізації в глобальній економіці та виокремлення критеріїв їх глобальної ідентифікації
Тема 4. Регулятивні механізми глобальної економіки	Дослідження особливостей сучасної глобальної економічної політики та перспективних сценаріїв глобального економічного розвитку
Тема 5. Цивілізаційні виміри глобальних економічних процесів	Дослідження особливостей сучасного цивілізаційного розвитку; доповідь – презентація «Домінуюча ідеологія та економічний розвиток сучасних локальних цивілізацій» (за компонентами)
Тема 6. Функціонування глобальних ринків	Сучасні особливості механізмів функціонування глобальних ринків: фінансового глобального ринку, глобального ринку праці, глобального енергетичного ринку.
Тема 7. Глобальний бізнес	Дослідження економічної природи глобального бізнесу та виявлення особливостей його сучасних організаційних форм; дослідження сутності глобального конкурентного лідерства.
Тема 8. Технологічний ресурс глобальної економіки	Дослідження етапів становлення техноглобалізму та основних форм його прояву; оцінювання інтенсивності впровадження нових технологій і досягнень НТР; аналіз феномену глобальної інформатизації бізнесу.
Тема 9. Людський ресурс глобальної економіки	Аналіз стану та тенденцій розвитку глобалізаційних демографічних і міграційних процесів, процесів інтелектуалізації та соціалізації глобальної економіки.
Тема 10. Глобальний контекст розвитку економіки України	Дослідження економічної природи та сутності глобального контексту розвитку економіки України; Доповідь – презентація на теми: «Позиціонування економіки України в глобальній економічній системі» (за напрямками)

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 – 10	Вивчення лекційного матеріалу, пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Тема 1 – 10	Підготовка до практичних занять
Тема 1 – 9	Підготовка до поточної контрольної роботи
Тема 1 – 10	Підготовка до колоквиуму
Тема 1 – 9	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань
Тема 10	Написання есе

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та / або лабораторних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Проблемна лекція (Тема 1 – 9), лекція-діалог (Тема 10)).

Наочні (демонстрація (Тема 1 – 10)).

Практичні (індивідуальні навчально-дослідні завдання (Тема 1 – 9), есе (Тема 5, 10), кейс-метод (Тема 3, 4, 6, 7)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів: для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового диференційованого заліку або заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: індивідуальні навчально-дослідні завдання (25 балів), поточна контрольна робота (40 балів), колоквиум (20 балів), есе (15 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Грінько І. М. Глобальна економіка [Електронний ресурс] : підручник для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Міжнародна економіка», «Економічна кібернетика», «Економіка бізнес-підприємства»

/ І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 1,95 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 111 с. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/34959>

2. Белей С. І. Глобальна економіка: навч. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей / С. І. Белей, С. В. Бойда, М. І. Колосінська; Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. – 227 с. – Режим доступу : https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3699/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0.%20%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_202.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3. Глобальна економіка : навч. посіб. / О. В. Довгаль, У. Я. Андрусів, О. В. Ткаліч та ін. – Івано-Франківськ: ФОП Супрун В.П., 2019. – 262 с. – Режим доступу : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5469/1/Globalna%20ekonomika.pdf>.

4. Глобальна економіка : навч. посіб. / І. І. Вініченко, О. В. Гончаренко, С. В. Васильєв, К. М. Дідур. – К. : ТОВ «ДКС центр», 2019. – 234 с. – Режим доступу : <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/1533?locale=uk>.

Додаткова

5. Бестужева С. В., Козуб В. О. Теоретико-методичні аспекти визначення впливу глобалізаційних процесів на розвиток економіки України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2021. – Вип. 36. С. 25-30. – Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25812>

6. Глобальна економіка : навч. посіб. / за ред. проф. С. І. Архієреєва. – Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. – 192 с. – Режим доступу : <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/28b15c5e-ae9f-4aa5-8324-65d0842814e4/content>.

7. Козуб В. О. Україна в процесах міжнародної міграції робочої сили: аналітичне дослідження / С. В. Бестужева, В. О. Козуб, М. В. Горобинська // Економіка та суспільство. – 2023. – Вип. 48. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29495>

8. Липов В. В. Глобальна економіка : навч. посіб. : у 2-х част. Ч. 1. Теоретичні засади глобальних досліджень [Електронний ресурс]. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 228 с. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/18469>

9. Липов В. В. Глобальна економіка: навч. посіб. : у 2-х част. Ч. 2. Сучасний стан, проблеми та перспективи глобального розвитку [Електронний ресурс] / В. В. Липов. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 235 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19939/1/2018-%D0%9B%D0%B8%D0%BF%D0%BE%D0%B2%20%D0%92%20%D0%92.pdf>

Інформаційні ресурси

10. Міжнародні рейтинги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Категорія:Міжнародні_рейтинги.

11. Рейтинг країн світу за індексом глобалізації КОФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97

12. Енергетична стратегія України до 2030 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>.

13. Зручний доступ до актуальних даних про позиції України у ключових міжнародних індексах. Загальний перелік рейтингів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/>

14. Сторінка курсу «Глобальна економіка» на платформі Moodle (персональна навчальна система): веб-сайт. URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8995>